

bada ere, bere berreskuratzea ez baitago ziurtatua, ez da egoera derrigoriez dramatizatu behar. Zeren, azken boladan, euskararen erabilera %0,1 jaitsi bada urtero euskarazko irakaskuntza jarraitzen duten haurren kopurua askoz gehiago emendatu da. Halaber, euskararen presentzia ez da inoiz gaur bezain oparoa izan komunikabideetan, eskolan ala zerbitzu publikoetan. Beraz, ahal den neurrian, euskararen egoera objektibotu behar da, bakoitzak ukan lezakeen inpresio, hautemate ala sentipenetara mugatu gabe.¶

Josemari Velez de Mendizabal

Ibili bagabiltza

Bernardo Atxagaren *Adanen lehen gripea* poema biziki dut atsegin. Baina, aitortu beharra daukat, euskarazko eta espainierazko bertsioren artean pixka bat despistatuta nengibilen, poemaren amaieran —Adan hil ondoko uneak deskribatzean— egileak Eva euskalduna txokolate hartzera igortzen zuen bitartean, gaztelaniazkoan «bollo» bat jate-ra gonbidatzen baitzuen asteasuarrak. Atxagak berak eman zidan bi jaki desberdinen zergatia: espainierazko «el muerto al hoyo y el vivo al bollo» atsotitza izan zuen go-goan itzulpena burutzean.

Zertara noan aurreko azalpen horrekin? Bada, agian, 2002ko kultura balantzea parte nekrologiko batean oinarritu beharko nukeela, azken hamabi hilabeteotan gure artetik desagertutako pertsonaiak direla eta. Bernaola, Escudero, Chillida, Jimeno Jurio... Galera handia izan da euskal kulturarentzat, baina —Eva erdaldunaren kasuan bezala— bizirik segitzen duen manifestazioari heldu nahi diot, betiko joandakoentzat oroitzapen zintzoa izan ondoren.

Eta orain, beraz, noan bizi-bizirik dugun gai batekin, horren bizitza-konstanteak indartsuak ote dituen baieztatzeraz ausartzen ez banaiz ere. Gogoan nion gaiari, izan ere berarekiko nuen planteamendua aldatuz joan behar izan dut ia-ia egunero azken hiru urteotan, orain idazten ari naizenak bihar ere zutik iraungo ote duen galdekizun handia delarik.

Internet eta bere munduari nagokio, nire esperientziatik eman dezakedan bertsioan, eta katedradun gisa hitz egiteko batere asmorik gabe. Nire adinean falta zitzaidana! Baina, bederen, sare telematikoan egunero ordu dezente sartu izanak eskainitako ezaupideetan oinarrituta esan dezaket edozein bizidun txoratzeko moduko lanabes aldakorra dugula Internet. Orain hurrengoan, Asturias Printzea Saria eman dieten Interneteko aitatzat hartutako taldeetako Vinton Cerf iparramerikarrari entzun ahal izan genion beraiek ere ezin zutela igarri, ezta hurrik ere!, nolako aldaera suposatuko zuen sareak gure bizimodu arruntan eta, noski, baita irabazpideetako arloan ere.

Orain dela hiru urte, «Jakinet» ikastaro birtualeko azken frogan gaitu ahal izateko lan praktikoa bat burutu behar izan nuen. Eta gaia «e-commerce» aukeratu nuen. Aitortu behar dut nekeza gertatu zitzaidala, eta ez, hain zuzen, gaiak berak eduki zezakeen zailtasunarengatik, merkataritza elektronikoaren inguruan egunez egun, minutuz minutu, gertatzen ari ziren aldakuntza sakonengatik baizik. Ideia bat hartu, paperean idazten hasi eta txukun geratzen ari zela uste izan orduko... zaharkitzearen sintomak ageri zituen ideiak! Abiadura esponentzian haziz zihoan planteamenduen kanposantua! Begi bistan da zer-nolako jipoa gertatu zen alaitasun hura hainbaitentzat. Gaur dugun ikuspuntutik begira, ordea, askoz zuhurragoak ageri zaizkigu eragileak. Hitz arranditsuetako mezuak zokoratu eta errealitate gordinari heltzen ari zaio, ez baitago beste biderik. Internetetik buru daitekeen merkatalgo jarduna, posible izanik ere, konplikatu da, edozein irabazpidek exijitzen duena lortu ahal izateko: irabaziak.

Eusko Ikaskuntzan dugun esperientziatik esan dezaket, salmenta birtualean biziki sakondu eta saiatu aren, gure emaitza kontua oso urruti dago digitu beltzetako zenbakietatik. Eskerrak sarearen bidezko merkatalgo jarduna ohiko salmenta sistemaren adar bat dela, eta horrek ahalbidetzen du Internetetik produktua eskaintzen segitzea. Bestela, honezkero gure denda itxita zegoen.

Beste behin, kazetaritza elektronikoa oinarritu nuen mintegi baterako eskatu zitzaidan gaia. Eta oraindik ere barre egiten dut, txostentxoan erabilitako hainbat kontzeptu ordudanik emandako tartean zeharo hankaz gora geratu zaizkit eta. Kazetaritza elektronikoaen historiaurrean geunden... orain dela bost urte! Eta kontzeptuak aldatuz dihoazkigun moduan, enpresa planteamenduek ere aurpegiera desberdina azaltzen dute, gero eta diferentzia nabarmenagoarekin.

Euskaldunon Egunkaria, adibidez, sare telematikoa euskaldun huts izatea uzteari ongi deritzot, haren emaitza kontuaz arduratzen direnentzat askoz eramangarriagoa egingo baitzaie ingelesezko bertsioa ere «prezio» berdinean eskainita. Izango dituzten bisitarien kopurua biderkatuko dela baieztatzeke ez da asko arriskatu behar. Eta modu horretan denak pozik egon beharko ginatke, izan ere euskaraz irakurtzen jarraitu nahi dutenei ez zaie aukera kentzen, eta irakurle berrien ekarpen positiboa neurtu behar da alde guztietatik. Hauxe da, hain zuzen, Euskal Idazleen Elkarte-ko lehendakari izan nintzen urrutiko urteetatik nire indar guztiekin defendatu dudana praktika. Euskarak, indartuko bada, beste hizkuntza maioritarioen premia du! Baina, hori bai, sortzeke hizkuntza euskara bera hartuta.

Grazia egin zidan, *Euskaldunon Egunkaria*-ren estrategia berria dela eta, Correo (español) Taldeak adierazitakoak, euskal egunkaria zerbitzatzen digun enpresak ingelesez ere argitaratzearen ondorioz euskaraz sortzeagatik jaso dirulaguntza erretiratu beharko litzaiokeela erdi-aldarrikatzean. Halakorik! Baina, ohituta gaude horren gisako harribitxiak irakurtzen eta, ni bederen, ez nau aspalditik ezerk asaldarazten.

Bere edukietan zenbait hizkuntza erabiltzen dituen Eusko Ikaskuntzaren *EuskoNews&Media* aldizkariak azken urtebetean ia-ia bikoiztu egin du bere irakurlegoa. Bost urte beteko ditu 2003an astekari elektronikoak, eta dagoneko iragarpenik baikorrenak gainditu ditu, joera goranzkoa delarik. Baina lana ez da erraza gertatu. Aldizkariak esparru berriak jorratu behar izan ditu, edukiei dagokienez zein irakurleen jatorriei begira. Garbi dago, euskal kultura bat izanik ere, ez dutela sektore guztiek berdin saltzen. Baina, ahaleginean galtzen atera arren, aldizkari-tik espezialitate guztiei eskaini behar zaie aukera, gure kulturaren ideia osotuago bat eman ahal izateko. Eta horrek bere kostu gehigarria du, noski.

Inportanteena produktua da, eta askotan ideia boro-bila eduki arren produktuarekin asmatzea ez da batere samurra. Are gutxiago, produktua behar bezala kaleratu ahal izateko ideia eragilea kanpo-laguntzen beharrean aurkitzen bada. Bost urte daramatza *EuskoNews&Media*-k sarean eta bidea ez da lineala gertatu. Zer saltzen du? Kultura! Zer etereoagorik hori baino? Eta gainera euskarri bertualean! *EuskoNews&Media*-k berez ireki behar izan du bidea, eta —gezurra badirudi ere— publizitatearen maila ez da nabarmen mugitu bisitarien kopurua hamar mila izatetik hogeita mila izatera pasatu denean. Publizitateak ez ditu berdin neurtzen eskuz uki daitekeen euskarria eta uhin elektronikoetatik barrena doana. Eta joerak horrela jarraituko duelakoan nago, nire uste horrek Negroponte guruarekin ados ez egotea adierazten duen arren. Ez zait iruditzen, hark dioen lez, etorkizun hurbilean on line-ko euskarriak ezik gainerakoak desagertuko direnik.

A! Eta euskal webguneetara bisitari direnen gaineko estatistikei dagokienez, hortik zehar eman ohi diren datuei erreparo guztiak jartzen dizkiedala aitortu behar dut. Berez, nahiko sinesmen gutxirekin munduratu ninduen amak eta ezer ontzat eman aurretik alde eta zirrikitu guztietatik aztertzea gustatzen zait, katua erbitzat eman ez diezadaten. Nik badakit zenbat irakurle dituen *EuskoNews&Media* astekariak, eta bisitari bakoitza zeren bila ari den. Estatistikak ditut lanabes asteroko edukiei eskainita-

ko arreta neurtzeko. Badakit jakin zenbatek jotzen duten euskarazko artikulura eta zenbat doazen zuzenean horren erdarazko bertsiora. Kopuruek ez dute euren arteko zerikusirik. Guztiz normala! Nola edukiko dute, bada! Baina hizkuntza desberdinen arteko diferentzia horrek ez nau kezkatzen. Ongi inbertitutzat ematen dut euskarazko orrialderako bisita bakarra, horren ingelesezko bertsioa hamarrek irakurtzen badute. Helburua beteta dago.

Dena den, kazetaritza elektronikoen ideia berriekin ari nintzen eta, lerro hauek izkiriitzen ari naizenean, hara non, *El Pais* egunkariak doaneko edukiak emateari agur esan dion; eta azaroaren 18tik aurrera, Hoberen Informaturikoen Kluba gauzatu du. Horrek esan nahi digu, orain dela urtebete inguru anatematzat har genezakeena... Interneteko *eliza sakrosantu berriaren* postulatueta ortodoxiarik zintzoentzat dugula jadanik. Ez da estatuko lehen egunkaria bide horri ekin diona, *El Mundo*-k ere bide bereetik jo baitzuen egun batzuk lehenago.

Euskarazko edota euskal kulturari buruzko agerkari elektronikoen, ez da kontzentrazioko arazoaren izpi ahalkerik ere antzematen, beste hizkuntzetan gertatzen ari den legez. Kultura-dibertsitaterako hain arriskutsua den enpresa joera orojale horrek, ordea, kultura dimentsioari buruzko eztabaida sor lezake edozein unetan; eta lehen aipatu Correo Taldearen irizpidea horren adibide txiki bat besterik ez dugu, alde guztietatik hel dakigukeen uhin birrintzaileari dagokion estrategian sartuta. Arretaz begiratu behar zaio datorrenari, espainiar agintariak aldarrikatu Internet legea barne. Interneteko espazioa (ez al da kontraesana?) erregulatzeko bide datorren lege berriari zentzuzko sentsibilitate pixka bat aplikatuko balitz, kultura minoritarioetarako adierazten duen kolpea samurtuko litzatekeelakoan nago. Dena den, testuinguru honetan sentsibilitaterik eskatzea ez al da errealitatetik kanpo aritzea?

Balio duenak prezioa du! Logika horretatik abiatuta —enpresa munduan zeharo konbentzionala, bestalde— doaneko edukiak kalitatearen kontrakoak izan daitezkeela da joera berriek azaltzen dutena. Alderantzizkoa den moduan, jakina, ikustera ohituta gauden lez. Baina duela biz-

pahiru urtetako sukar eroan ez bezala, enpresa parametro konbentzionalagoak hasi dira erabiltzen emaitza kontuak egituratzeko, eta hainbeste alaikeriarik gabe, eskaintza-eskabidea bikotearen arteko ebaketa-puntuak kudeaketa normalagoetara eramán litzake enpresak.

Produktu birtualekin sarera atera ziren enpresen egitura gastuak amortizatzeke, ustez baino dezente denbora gehiago behar izan da, eta horrek —nahitaez— arazo larriak ekarri dizkie enpresei. Euskal Herriko zenbaitzuetan murrizketa nabaria jasan behar izan dute, langile kopuruari dagokionez, eta diru iturririk garrantzitsuentzat zuten publizitatearen maila jaistean, emaitza kontuetako zenbaki gorriak loditu egin dira.

Berezko zailtasunekin batera, orain, gure artean, espainiar gobernuaren lege berriaren ezarpen behartuak ere eragozpen gehiago ekarri ditu esparru honetara. Eta, hain zuzen ere, merkataritza elektronikoa bultzatzea helburu duela dioen legeak, horren beharrean desenkantua eta noraeza sortu dituela esango nuke. Behintzat, eta Eustat-en estatistikei nagokie, ez dirudi azken bi hilabeteotan gure «euskal merkatu birtuala» hazi denik. Abaguneko zirkunstantzia? Baliteke. Baina sentsazioa, erabiltzaileen artean nolabaiteko deslilura adierazten duela deritzait.

Enpresa guztiak etorkizunerako planak egiten bizi dira, iraganari begira, datorrenaren okerrak harrapa ez dituzan. Eta gure irabazpideetan inbertsio egokiak egingo ote ditugun kezkatuta ari garen bitartean, IKTetako etorkizun hurbilak nondik joko duen ikusgai dugu. Goian aipatu abiadura esponenzialak ez digu hodeiertza behar bezala ikusten uzten, eta larridura-sentsazio batek gaintitzen gaitu, iragarpenetan asmatuko ote dugun irrikan. Iragan hurbilean, telekomunikabideetakoan beste edozein sektoretan baino aldaketa bortitza goak bizi izan direla kontuan izanda, halako beldur itzal batek harrapatzen gaitu, «Baina nora zoaz?» galdetzen ari zaigula dirudielarik. Ezgaitasuneko sentsazio horrek, dena den, ez gaitu gure xedeetatik desbideratu behar, norgehiagoketan segituko badugu, bederen. ¶